

Voorzieningenrechter Rechtbank Den Haag
Zitting van 17 februari 2023, 12:00 uur
Zaaknummer: C/09/641239 - KG ZA 23-38

PLEITAANTEKENINGEN

mrs. J. Klaas en M.E. Kingma

inzake

de vereniging Federatie Nederlandse Vakbeweging (hierna: **FNV**), gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht

en

de vereniging CNV Connectief (hierna: **CNV**), gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht;
eiseressen,

tegen

de Staat der Nederlanden (hierna: de **Staat**), gezeteld te Den Haag
gedaagde

-
1. Ons pleidooi vandaag is als volgt opgebouwd: ik zal starten met een korte inleiding. Mr. Kingma zal vervolgens ingaan op de verweren van de Staat. Vervolgens zal ik nog iets zeggen over waarom de Staat niet kan besluiten slechts een klein deel van de zorgmedewerkers met Long COVID opgelopen in 2020 te helpen. Tot slot zal ik kort ingaan op de vorderingen.

Inleiding

2. Als korte inleiding het volgende.
3. De zorgmedewerkers voor wie deze zaak gevoerd wordt, hebben altijd keihard gewerkt. En zij hebben, vaak voor weinig loon, heel belangrijk werk gedaan. Toen de pandemie uitbrak stonden zij in de frontlinie, voor ons allemaal, en klapte heel Nederland terecht voor ze.
4. Maar nu zijn ze al minstens twee jaar ontzettend ziek. Ze zijn hun baan kwijt en velen van hen raken steeds dieper financieel in de problemen. In de stukken zijn verklaringen overgelegd van een aantal van deze zorgmedewerkers. Eén van hen is bijvoorbeeld afhankelijk van de voedselbank¹, een ander dreigt zijn huis te moeten verkopen.² Zij zijn dus niet alleen fysiek getroffen, maar hebben ook financiële problemen die diep in hun leven ingrijpen.
5. Een deel van de getroffen zorgmedewerkers is vandaag aanwezig. Maar dat is niet gemakkelijk voor ze. Naar de rechtbank reizen, hier nu zitten en luisteren en straks

---

¹ **Productie 14G** bij dagvaarding

² **Productie 14F** bij dagvaarding

weer terug: het sloopt ze. Een veel grotere groep, die een dergelijke inspanning helaas niet aankan, kijkt nu via de livestream mee.

En niet alleen een zitting bijwonen is slopend voor deze mensen, maar ook handelingen als boodschappen doen, stofzuigen of zelfs een gesprek voeren met je kinderen zijn dat.

6. Er is een flinke dagvaarding volgeschreven over waaróm de bonden vinden dat de Staat deze groep mensen niet in de kou mag laten staan. Waarom er zo snel mogelijk, eigenlijk al een tijd geleden, een regeling moet komen met een schadevergoeding of tegemoetkoming voor hen.
7. De minister heeft, nadat de dagvaarding was uitgebracht, gelukkig aangekondigd dat zij nu een publieke regeling zal gaan voorbereiden om zorgmedewerkers met Long COVID financieel tegemoet te komen. Dat is niet alleen erg goed nieuws, het zorgt er ook voor dat een aantal stevige juridische discussies die we zouden kunnen voeren, nu waarschijnlijk niet meer nodig zijn. De hobbels over de juridische vraag of er een noodzaak is, en of de Staat de aangewezen partij is om deze mensen tegemoet te komen lijken nu eindelijk genomen: de Staat en de bonden lijken het inmiddels hierover in grote lijnen met elkaar eens te zijn.

Maar waarom staan de vakbonden hier dan nog?

8. Ten eerste omdat de regeling die door de minister is aangekondigd er nog niet is. De bonden zijn inmiddels twee jaar met de minister en haar voorgangers in gesprek over compensatie voor zorgmedewerkers met Long COVID. De minister heeft verschillende keren aan de bonden toegezegd dat zij met uitsluitel zou komen, om dat vervolgens niet te doen.³ Nu heeft de minister gezegd dat zij "voorbereidingen treft" voor een regeling, maar noemt geen termijn waarbinnen de regeling er dan moet zijn, en uit de conclusie van antwoord van de Staat blijkt dat er nog niet eens overeenstemming in het kabinet bestaat over het uit te keren bedrag.⁴ Gezien het verleden belooft dit niet veel goeds, en de bonden vrezen dat het nog maanden tot jaren zou kunnen duren voordat de gedupeerden écht de steun krijgen die zij gisteren al nodig hadden.
9. Ten tweede omdat de Staat, om voor de bonden onbegrijpelijke redenen, *alleen* de zorgmedewerkers lijkt te willen gaan helpen die in de *eerste golf*, de eerste vier maanden van de pandemie, besmet zijn geraakt (ik noem hen voor het gemak nu even 'de eerste groep'). De zorgmedewerkers die in de laatste maanden van 2020, tijdens de tweede golf, besmet raakten (verder: 'de tweede groep'), die nu in precies dezelfde omstandigheden zitten als hun collega's die ziek werden in de eerste groep: die krijgen niets. Die blijven in de kou staan.

Dat is *niet* uit te leggen.

10. Vandaag zullen wij betogen dat de Staat in (heel) 2020 in strijd met zijn zorgplicht en daarmee onrechtmatig heeft gehandeld. Dit omdat zorgmedewerkers gevraagd werd door te werken en daarbij tegelijkertijd onvoldoende maatregelen zijn getroffen om hen te beschermen tegen de gevaren van een COVID-19 infectie. Daarom moet de Staat de

---

³ Dagvaarding al. 4.39 – 4.61

⁴ Conclusie van antwoord al. 4.5.2

schade die deze zorgmedewerkers hebben geleden vergoeden.

De Staat handelt ook onrechtmatig door deze groep, die zo evident in nood is, niet op korte termijn te helpen of tegemoet te komen. En de Staat handelt onrechtmatig door een deel van de zorgmedewerkers met Long COVID die in 2020 besmet zijn geraakt waarschijnlijk wel, maar een ander deel dat in 2020 besmet is geraakt niet te willen helpen.

Dan geef ik nu het woord aan mr. Kingma.

Korte reactie op verweren Staat

11. Ik zal beginnen met een korte reactie op de verweren die de Staat in zijn conclusie van antwoord naar voren heeft gebracht.

(1) de gelijksoortigheid van de belangen waarvoor de vakbonden opkomen

12. Het meest verstrekkende verweer van de Staat is dat de vakbonden niet ontvankelijk zijn omdat de collectieve vordering die zij hebben ingesteld niet strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen (hoofdstuk 3 van de conclusie van antwoord). Volgens de Staat kan niet voor iedere individuele zorgmedewerker collectief worden vastgesteld dat de Staat onrechtmatig tegen hem of haar heeft gehandeld, en dat hij of zij daardoor schade heeft geleden. De Staat betoogt dat er daarvoor te grote verschillen zijn in bijvoorbeeld type zorgberoep, werksituatie, privésituatie en mogelijke alternatieve oorzaken voor de arbeidsongeschiktheid.
13. De Staat miskent daarmee dat bij een collectieve actie een zekere abstracte toetsing past en dat de posities, achtergronden en belangen van degenen ten behoeve van wie een collectieve actie wordt ingesteld niet identiek of zelfs overwegend gelijk hoeven te zijn.⁵ De ratio van artikel 3:305a BW (en in het verlengde daarvan artikel 1018c lid 5 onder b Rv) is nu juist het bereiken van een effectieve en/of efficiënte rechtsbescherming voor gedupeerden, zonder dat zij allemaal individuele acties hoeven in te stellen. Juist in dit geval zouden individuele acties ook onmogelijk zijn, omdat de individuele gedupeerden geen geld en energie hebben voor rechtszaken.⁶
14. De Staat miskent ook dat er in deze zaak wel degelijk sprake is van feitelijke en rechtsvragen die in voldoende mate gemeenschappelijk zijn.⁷ Het gaat hier om:
  - zorgverleners die tot de “cruciale beroepen” behoren die tijdens de lockdowns moesten doorwerken;
  - daarbij vanwege hun beroep zich vaak in gesloten ruimtes met en op weinig afstand van anderen bevonden;

---

⁵ Rb. Amsterdam, 13 juli 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:4035 (FNV en CNV/Temper), r.o. 4.19. Zie ook Hoge Raad 27 november 2009, ECLI:HR:2009:BH2162 (VEB/WorldOnline), r.o. 4.7

⁶ Rb. Amsterdam, 28 oktober 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:5271 (Stichting Online Shaming/X), r.o. 5.24.

⁷ Maatstaf zoals geïntroduceerd in HR 26 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5756, NJ 2011/473 (Baas in Eigen Huis/Plazacasa), r.o. 4.2 en zoals volgt uit de ontvankelijkheidstoets van artikel 1018c lid 5 sub b Rv

- en in direct contact met patiënten/cliënten kwamen en/of daar nauw bij betrokken waren⁸;
- in een periode (2020) waarin er in strijd met WHO-adviezen werd gehandeld door de Staat en pas zeer laat werd aangeraden om mondneusmaskers te dragen,⁹ en er geen vaccins beschikbaar waren;
- waardoor zij een veel groter risico liepen om ziek te worden dan andere beroepsgroepen (92% van de beroepsziektemeldingen van COVID-19 uit 2020 was afkomstig uit de zorg)¹⁰;
- die ook daadwerkelijk zeer ernstig en langdurig ziek zijn geworden;
- en die daardoor al meer dan twee jaar arbeidsongeschikt zijn;
- en dit kunnen bewijzen door een WIA-verklaring of een verklaring van een arts.¹¹

15. Het voorbeeld dat de Staat geeft van de psychologe die in 2020 online consulten met cliënten had gaat dus niet op. Omdat zij niet in direct contact met hen kwam, valt zij niet onder de groep waarvoor de vakbonden in dit kort geding opkomen. Anders dan de Staat stelt is deze groep ook niet "ongeclassificeerd". De vakbonden hebben in de dagvaarding nu juist hele concrete handvatten gegeven om de groep waarvoor zij opkomen af te bakenen. Nu het gaat om mensen die in 2020 zijn besmet en minimaal twee jaar arbeidsongeschikt zijn, kan de groep ook niet groter worden (het is immers inmiddels 2023). Op grond van cijfers van het ministerie zelf hebben de vakbonden berekend dat het gaat om zo'n duizend mensen.¹² Dat de vakbonden het exacte aantal gedupeerden niet kennen, maakt de groep nog niet ongeclassificeerd.

Terzijde: het gaat in deze zaak dus om een bedrag van ongeveer 23 miljoen euro (het gevorderde voorschot op een schadevergoeding per persoon keer duizend). Gelet op de aangenomen motie-Prast c.s. waarin de regering wordt verzocht om voor zorgverleners met Long COVID in de begroting een bedrag van 150 miljoen euro op te nemen¹³, is het onbegrijpelijk dat de Staat degenen die in aanmerking komen voor een vergoeding wil beperken tot alleen de zorgmedewerkers die in de eerste vier maanden besmet zijn. Er is geld om een veel grotere groep te compenseren. Dit wordt al helemaal onbegrijpelijk als het bedrag van 23 miljoen wordt afgezet tegen de miljarden aan steunmaatregelen die de Staat tijdens de coronacrisis heeft getroffen, waaronder bijvoorbeeld alleen al 3.4 miljard euro aan steun aan KLM.

16. Maar terug naar de groep van gedupeerden. Het gaat dus om een homogene en concrete groep personen. Om die reden gaat ook de verwijzing door de Staat naar de uitspraak in de zaak Koninklijke Horeca Nederland/Staat¹⁴ niet op. Die zaak verschilt wezenlijk van de onderhavige. Zo ging het in de Horeca-zaak om alle

⁸ Dagvaarding al. 2.7 en petitum

⁹ Dagvaarding al. 4.27

¹⁰ Dagvaarding al. 4.32

¹¹ Petitum van de dagvaarding

¹² Dagvaarding al. 2.7

¹³ Kamerstukken I, 2022–2023, 36 200 XVI, L

¹⁴ Rb. Den Haag 6 april 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:3182, zie conclusie van antwoord al. 3.4.10

horecaondernemers in heel Nederland, terwijl de bonden – die statutair weliswaar op zouden kunnen komen voor alle werknemers in Nederland – hun vorderingen in deze zaak juist enkel voor de zojuist genoemde specifieke groep zorgmedewerkers hebben ingestoken. Verder nam de rechtbank in die zaak aan dat geen sprake was van gelijksoortige belangen omdat niet kon worden vastgesteld of alle individuele horecaondernemers onevenredig nadeel hadden ondervonden van de coronamaatregelen. In de vordering van de vakbonden zit dat nadeel echter al besloten, nu zij enkel opkomen voor zorgmedewerkers die daadwerkelijk Long COVID hebben opgelopen en daardoor al minimaal twee jaar ziek zijn. Het gaat dus om de groep waarbij het door de Staat veroorzaakte nadeel zich ook echt heeft verwezenlijkt, en daarmee dus om gelijksoortige belangen. Op de gelijksoortigheid wat betreft het causaal verband kom ik zo nog terug.

(2) de vereisten van toewijzing van een geldvordering in kort geding

17. Het tweede verweer van de Staat komt erop neer dat de vorderingen van de vakbonden zich niet lenen voor toewijzing in kort geding (hoofdstuk 4 van de conclusie van antwoord).
18. Zoals in de dagvaarding ook erkend¹⁵, realiseren de vakbonden zich dat een kort geding zich moeilijk leent voor een collectieve schadevordering. Tegelijkertijd zagen de vakbonden geen andere optie. Als zij een bodemprocedure zouden zijn begonnen, zou het nog jaren hebben geduurd voordat er een uitspraak zou liggen. Tegen die tijd zou gedupeerde Roy bijvoorbeeld zijn huis allang verkocht moeten hebben, en zou gedupeerde Petra die van het onmogelijke bedrag van € 116,64 per maand moet rondkomen, in de schuldsanering zijn beland. En zo geldt voor bijna alle gedupeerden wel dat zij met onomkeerbare gevolgen te maken zouden hebben.
19. De Staat stelt dat dit te generiek is en dat de financiële positie van zorgmedewerkers niet over één kam geschoren kan worden. Maar daarmee miskent de Staat dat het allergrootste deel van de groep een beperkt inkomen heeft¹⁶ waardoor een verlaging met minimaal 30% al snel zal leiden tot grote gevolgen.
20. De Staat schrijft vervolgens dat de vakbonden geen werkgevers aansprakelijk zouden hebben gesteld, en dat daaruit zou blijken dat er geen sprake zou zijn van spoedeisendheid. Dit klopt niet, de vakbonden hebben al vanaf begin vorig jaar voor individuele zorgmedewerkers schadevergoeding gevorderd bij werkgevers.¹⁷ Dit proces verloopt zeer moeizaam en heeft nog niet tot resultaten geleid. Daarbij speelt een rol dat werkgevers veelvuldig stellen dat zij de overheidsrichtlijnen hebben gevolgd, en daarmee hebben voldaan aan hun verplichting op grond van artikel 7:658 lid 1 BW en dus niet aansprakelijk zijn. Zorgmedewerkers worden dus van het kastje naar de muur gestuurd, en dat is precies waar de Raad van State in zijn advies van 30 november 2022 (**Productie 1**) voor waarschuwt:

---

¹⁵ Dagvaarding al. 6.3 en 8.4

¹⁶ Dagvaarding 4.37 – 4.38

¹⁷ Zie bijv <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5288715/werkgevers-aansprakelijk-gevolgen-long-covid>. Ook CNV heeft via BrandMr werkgevers aansprakelijk gesteld.

"Door het treffen van een regeling - waarop hierna wordt ingegaan - kan worden voorkomen dat gelaedeerden bij het verkrijgen van een schadevergoeding van het kastje naar de muur worden gestuurd."

21. De Staat stelt zich ook nog op het, eerlijk gezegd enigszins absurde, standpunt dat er geen spoedeisend belang zou zijn omdat de vakbonden te lang zouden hebben gewacht met het uitbrengen van een kortgedingdagvaarding.¹⁸ De reden dat de vakbonden daar steeds mee gewacht hebben, is omdat de minister iedere keer toezeggingen deed dat er duidelijkheid zou komen over een regeling. Uiteraard heeft het steeds de voorkeur van de vakbonden gehad om in goed overleg tot een regeling te komen, en wilden de vakbonden liever niet naar de rechter. Maar omdat de minister steeds afspraken niet nakwam, en totaal geen urgentie leek te voelen om iets voor de gedupeerde zorgmedewerkers te doen, hebben de vakbonden zich uiteindelijk genoodzaakt gevoeld dit kort geding te beginnen. De afwachtende houding van de minister blijkt onder meer uit het volgende (zie uitgebreid de dagvaarding al. 4.39 – 4.61):

- Al vanaf het voorjaar van 2021 vinden er gesprekken plaats tussen de minister en vakbonden over de situatie van zorgmedewerkers met Long COVID.
- De minister zegt pas na een jaar van gesprekken toe dat zij uitsluitel zal geven over de vraag of er een regeling komt. Rond die tijd beginnen de eerste ontslagen te vallen binnen de eerste groep zorgmedewerkers, die dan ongeveer twee jaar ziek zijn.
- Het uitsluitel zou volgens de minister vóór het zomerreces van 2022 worden gegeven, maar kort daarna blijkt dat de minister dit over het zomerreces heen tilt.
- Tijdens het reces vinden gesprekken plaats tussen het ministerie en de vakbonden over de mogelijke vormgeving van een mogelijke regeling. Het ministerie zegt toe dat in de ministerraad van 9 september de knoop zal worden doorgehakt. Dit gebeurt niet, waarop de bonden een kort geding aankondigen, omdat het nu echt te lang duurt.
- Op 28 september 2022 stuurt de minister een adviesaanvraag naar de Raad van State (overigens zonder de vakbonden daarover te informeren). De vakbonden besluiten daarop het kort geding niet door te zetten omdat er daarmee concreet uitzicht is op een regeling.
- Op 5 december 2022 is het advies van de Raad van State gepubliceerd, op grond waarvan niets de minister meer in de weg stond om nu eindelijk snel een regeling te treffen. In plaats daarvan doet de minister net of uit het Raad van State advies voortvloeit dat compensatie voor zorgmedewerkers alleen kan in het kader van een collectieve regeling, en stelt als voorwaarde dat werkgevers ook een substantiële bijdrage doen.¹⁹

22. Deze laatste zoveelste ommezwaai van de minister is voor de vakbonden aanleiding geweest om alsnog een kort geding te starten. Daarmee is het spoedeisende belang niet weg, maar juist groter geworden. Door het gedraai van de minister is kostbare tijd verloren gegaan en zitten de zorgmedewerkers nog steeds zonder compensatie. Het beeld dat in de conclusie van antwoord wordt geschetst dat de minister voortvarend te

---

¹⁸ Conclusie van antwoord al. 4.2.4 – 4.2.5

¹⁹ **Productie 2** bij dagvaarding: Kamerbrief van 16 december 2022

werk is gegaan en dat de vakbonden dit frustreren met een kort geding²⁰, is pertinent onjuist.

(3) *het onrechtmatig handelen van de Staat*

23. De Staat stelt in de conclusie van antwoord²¹ dat de vakbonden “zeer summier en onvoldoende” hebben onderbouwd dat de gedupeerde zorgmedewerkers een vordering op de Staat uit hoofde van onrechtmatige daad hebben. De vakbonden menen dat van een summiere onderbouwing geen sprake is.
24. De vakbonden hebben in de dagvaarding onderbouwd dat de Staat aansprakelijk is voor de schade van zorgmedewerkers die arbeidsongeschikt zijn door Long COVID, alleen al omdat de Staat een beroep op hen heeft gedaan om door te werken in een risicovolle situatie.

Ook de Raad van State wijst op die mogelijkheid in zijn advies van 30 november 2022 (**Productie 1** bij dagvaarding):

“[...] aansprakelijkheid voor schade kan ook bestaan ingeval met het overheidsoptreden een hoger, algemeen belang is gediend, maar de daarmee samenhangende risico’s redelijkerwijs niet voor rekening van de betrokken private partijen mogen blijven.”
en

“Als gezegd, kan (mede)aansprakelijkheid van de overheid aan de orde zijn in het geval van een beroep dat op de zorg en zorgmedewerkers is gedaan om hun werkzaamheden, ondanks relatief grote risico’s, voort te zetten.”

25. Daarnaast hebben de vakbonden heel uitgebreid beschreven dat de overheid niet goed voorbereid was op een pandemie²², dat door de overheid werd afgeweken van de adviezen over het dragen van mondneusmaskers in de richtlijnen van de WHO, de Arboregelgeving, en de voorschriften die al vanaf ieder geval 2014 golden voor andere infectieziekten²³, dat er terughoudend werd getest²⁴ en dat er tot ver in 2020 werd gecommuniceerd dat het dragen van mondneusmaskers schijnveiligheid was²⁵. De vakbonden hebben erop gewezen dat er verschillende kritische rapporten over dit handelen zijn verschenen, waaronder een rapport van KPMG Health²⁶, een rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid²⁷ en een rapport van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.²⁸
26. De vakbonden hebben vervolgens uiteengezet dat de Staat hiermee in strijd heeft gehandeld met het voorzorgsbeginsel en dat het beleid van de Staat niet consistent,

---

²⁰ Zie bijvoorbeeld conclusie van antwoord al. 2.7, 5.3 en 5.4

²¹ Conclusie van antwoord al. 4.3.1.

²² Dagvaarding al. 4.5 – 4.9, 4.29 en 5.10

²³ Dagvaarding al. 4.10 – 4.19, 4.21 – 4.28, 4.30, 5.12

²⁴ Dagvaarding al. 4.12, 4.20, 4.31, 5.13

²⁵ Dagvaarding al. 4.25, 5.13, 5.21

²⁶ **Productie 13** bij dagvaarding

²⁷ Dagvaarding al. 4.29

²⁸ **Productie 18** bij dagvaarding

redelijk of geschikt is geweest, en in strijd met de verplichtingen van de Staat die voortvloeien uit de artikelen 2 en 8 EVRM, artikel 12 IVESCR, artikel 11 ESH.²⁹ De vakbonden hebben geconcludeerd dat het handelen van de Staat kan kwalificeren als inbreuk op een recht, maar ook als strijdig met een wettelijke plicht en hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt.³⁰ Daarmee heeft de Staat onrechtmatig gehandeld.

27. Of, vanuit een andere invalshoek bekeken: de Staat heeft zodanig gevaarzettend gehandeld dat sprake is van een onrechtmatige daad, nu aan alle Kelderluik-criteria³¹ is voldaan:

- Zorgmedewerkers konden niet "de vereiste voorzichtigheid" betrachten om besmetting te voorkomen. Zij moesten doorwerken en konden niet zoals de rest van het land thuis blijven. Daarbij hadden zij vaak geen beschikking over de juiste beschermingsmiddelen. Zij volgden de overheidsrichtlijnen, en mochten daar ook op vertrouwen. Niet kan van werknemers verwacht worden dat zij méér voorzichtigheid in acht nemen dan de overheid voorschrijft³²;
- De kans op gevaar was groot: het ging om een nieuw, onbekend virus met ongewisse gevolgen en dus aanzienlijke risico's. Dat zorgmedewerkers meer risico liepen dan andere beroepsgroepen blijkt ook uit de beroepsziektemeldingen van Long COVID over 2020.³³
- De gevolgen zijn zeer ernstig, de mensen waar het vandaag om gaat zijn al heel lang heel erg ziek. ³⁴
- De Staat had meer maatregelen kunnen nemen om besmettingen te voorkomen. Het was in het begin van de pandemie ongetwijfeld lastig voor de overheid om voldoende PBM te verkrijgen. Maar dat is geen rechtens te respecteren reden om richtlijnen uit te vaardigen die niet veilig zijn, in ieder geval zeker niet zonder daarbij te vermelden dat de richtlijnen voortvloeien uit tekorten.³⁵ Vanaf begin van de zomer waren er wel voldoende PBM, en was er geen enkele reden meer om geen brede inzet hiervan te adviseren.

28. De Staat heeft dus een gevaarlijke situatie gecreëerd en is daarbij afgeweken van normen die juist strekken tot voorkoming van dat specifieke gevaar (het dragen van PBM zorgt voor minder besmettingsrisico). De vakbonden menen daarom dat er aanleiding is voor toepassing van de bewijsrechtelijke omkeringsregel. De Staat gaat hier in de conclusie van antwoord aan voorbij en stelt dat het vaststellen van causaal verband in deze zaak te complex is, en dat zorgmedewerkers net zo goed in hun privésituatie besmet zouden kunnen zijn. Volgens de Staat volgt hier ook uit dat de belangen in deze zaak niet gelijksoortig zijn en de vakbonden daarom al niet ontvankelijk zijn. Maar toepassing van de omkeringsregel brengt nu juist met zich mee dat de vakbonden niet per individueel geval hoeven te stellen en bewijzen wat het exacte verloop van de gebeurtenissen is

²⁹ Dagvaarding al. 5.1 – 5.7 en 5.15 – 5.21

³⁰ Dagvaarding al. 4.43 – 5.44

³¹ Hoge Raad 5 november 1965, ECLI:NL:HR:1965:AB7079 (Kelderluik)

³² Dagvaarding al. 5.19, 5.21, 5.31

³³ Dagvaarding al. 4.32 en 5.27

³⁴ Dagvaarding 4.32 – 4.38

³⁵ Dagvaarding 5.17

geweest, en dus ook niet waar en hoe individuele zorgmedewerkers besmet zijn geraakt met het coronavirus.

Zie Hoge Raad 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX7264, r.o. 3.9:

"De ratio van de omkeringsregel brengt mee dat in gevallen als het onderhavige de onzekerheid omtrent het exacte verloop van de gebeurtenissen voor risico komt van degene die de desbetreffende norm heeft geschonden zodat, anders dan het onderdeel kennelijk veronderstelt, dat verloop in die gevallen in zoverre niet door de benadeelde behoeft te worden gesteld en, in geval van betwisting, bewezen." [onderstreping advocaat]

En dat brengt dus ook met zich mee dat de belangen in deze zaak op het punt van causaliteit gelijksoortig zijn.

29. Uit dit alles volgt dat de Staat aansprakelijk is voor de door zorgmedewerkers geleden schade.
30. De Staat ziet kennelijk aanleiding om de groep die in de eerste golf besmet is geraakt wél te compenseren, en de groep die in de tweede golf besmet is geraakt niet. Kennelijk ziet de Staat wel in dat er in de eerste golf dingen mis zijn gegaan, maar erkent dat niet voor de tweede golf. Dit is wat de bonden betreft onterecht.
31. De door de Staat gecreëerde risicovolle situatie voor zorgmedewerkers heeft het hele jaar 2020 bestaan: ook in de tweede golf moesten zij doorwerken terwijl andere sectoren dicht waren en de rest van Nederland thuis zat. Daarnaast heeft de Nederlandse overheid (waaronder ook het RIVM valt) vrijwel heel 2020 volgehouden dat mondneusmaskers niet of beperkt helpen bij het voorkomen van besmettingen. Zorgmedewerkers hebben dus het hele jaar 2020 aan een groot risico blootgestaan. Pas begin 2021 kwamen er vaccinaties en werd het risico op Long COVID beduidend kleiner.
32. Mr. Klaas zal nu nog wat verder ingaan op de beslissing van de Staat om de compensatie te beperken tot één groep.

Beperking tot eerste groep zorgmedewerkers

33. Omdat de Staat stelt de verplichting te voelen om iets te doen voor zorgmedewerkers die besmet zijn geraakt in de eerste golf, is die verplichting er ook voor de rest van de groep die besmet werd in 2020.
34. Discriminatie op welke grond dan ook is niet toegestaan. Artikel 1 van de Grondwet bepaalt dat allen die zich in Nederland bevinden, in gelijke gevallen gelijk behandeld worden. Ook uit het gelijkheidsbeginsel, dat onder meer voortvloeit uit artikel 1 van het Twaalfde Protocol EVRM, vloeit het formele vereiste voort dat gelijke gevallen gelijk dienen te worden behandeld. Het gelijkheidsbeginsel is ook onderdeel van de algemene

beginselen van behoorlijk bestuur, die van toepassing zijn op privaatrechtelijke rechtshandelingen van de overheid.

35. De afbakening voor een regeling, waarbij bepaald wordt wie er nu wel en wie er nu niet hulp krijgt, dient daarom op objectieve gronden te zijn gebaseerd. Dit wordt ook benadrukt in het advies van de Raad van State van 30 november 2022, en de Raad van State waarschuwt daarbij ook voor mogelijke strijd met het gelijkheidsbeginsel.³⁶ Er moet volgens de Raad van State dan ook goed worden onderzocht of de situatie in de eerste golf bijzonder was ten opzichte van de periodes erna (waarbij er ook op wordt gewezen dat de vaccinatiecampagne pas in 2021 op gang kwam).³⁷ De bonden zien in de argumentatie van de minister om de regeling te beperken tot enkel de mensen uit de eerste golf echter totaal geen feitelijk onderzoek of enige objectieve onderbouwing terugkomen. Sterker nog, de subsidieregeling voor werkgevers om zorgprofessionals zes maanden langer in dienst te houden, geldt wél voor alle zorgmedewerkers die besmet zijn geraakt in 2020. Het ligt dan op de weg van de minister om uit te leggen waarom zij nu kiest voor een veel beperktere groep.
36. Zoals mr. Kingma zojuist uiteengezet heeft zijn er tussen een zorgmedewerker met Long Covid die besmet werd in april 2020 en een die besmet werd in november 2020 weinig verschillen. Het zijn gelijke gevallen: ze stonden in de frontlinie van de zorg tijdens de eerste periode van de pandemie, waren nog niet gevaccineerd, de rest van Nederland was dicht, PBM waren volgens de overheid maar zeer beperkt nodig, ze raakten besmet, zijn nu al ruim twee jaar ziek en ze kunnen minder of niet meer werken.
37. Uw rechtbank beschreef eerder, in de zaak over de Langstudeerdersmaatregel, de toets die plaats dient te vinden om een schending van het gelijkheidsbeginsel te kunnen beoordelen:
- "In geval van een schending van het [...] gelijkheidsbeginsel dient te worden onderzocht of voor die schending een objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat, en meer in het bijzonder of de (gelijke dan wel ongelijke) behandeling een gerechtvaardigd doel dient en of de verhouding tussen het nagestreefde doel en het gehanteerde middel proportioneel is. Aan de Staat komt (..) bij die beoordeling een zekere beoordelingsruimte toe, waarbij de omvang van die beoordelingsruimte afhangt van de (concrete) omstandigheden van het geval, het onderwerp en de achtergrond."³⁸*
38. In die zaak nam uw rechtbank een schending van het gelijkheidsbeginsel uit artikel 1 van het Twaalfde Protocol EVRM aan omdat er, simpel gezegd, ten aanzien van een bepaalde groep studenten geen objectieve en redelijke rechtvaardiging bestond om hen meer studiegeld te laten betalen.³⁹

---

³⁶ **Productie 1** bij dagvaarding, p. 89, onder het kopje "Afbakening"

³⁷ Ibid

³⁸ Rechtbank Den Haag 11 juli 2012, RBSGR:2012:BX0977 (Langstudeermaatregel), r.o. 5.27

³⁹ Ibid, r.o. 5.30.

39. Kijkend naar de omstandigheden van het geval van de zorgmedewerkers met Long COVID die in 2020 besmet zijn geraakt, de achtergronden van alles wat gebeurde in 2020, waaronder de politieke keuzes die door de Staat toen wel en niet gemaakt zijn en naar het lijden van deze groep gedupeerden; zijn er geen objectieve of redelijke rechtvaardigingen denkbaar om *alleen* de eerste groep nu te willen helpen. Alleen hen een tegemoetkoming bieden zou, ten aanzien van de tweede groep, in strijd kunnen zijn met het gelijkheidsbeginsel.

Over de vorderingen

40. Dan nog even over de vorderingen.
41. De eerste vordering wordt gehandhaafd zoals in het petitum. Indien u van mening zou zijn dat, nu de Staat de intentie heeft uitgesproken om een regeling voor de eerste groep zorgmedewerkers te treffen, voor die groep al aan deze vordering tegemoet wordt gekomen, dan ziet deze vordering alleen nog op de tweede groep zorgmedewerkers, die aan dezelfde vereisten voldoen maar in 2020 na de eerste golf besmet zijn geraakt.
42. De Staat lijkt bij een eventuele regeling aan te sturen op een lager bedrag dan het voorschot van € 22.839 die de bonden in dit kort geding vorderen.⁴⁰ Het bedrag uit de dagvaarding ligt volgens de bonden echter het meest voor de hand, ook omdat het in lijn is met andere tegemoetkomingen en schadevergoedingen.
43. De tweede vordering wordt ook gehandhaafd. Deze ziet, gelet op de recente ontwikkelingen, nu nog op het serieus onderzoeken en bespreken van een financiële regeling voor alle zorgmedewerkers die voldoen aan de opsomming van nummer 2.7 uit de dagvaarding.

Conclusie

44. Dan kom ik nu tot de conclusie.
45. Deze zaak gaat over de mensen die, in de zwartste dagen van de pandemie, hielpen om de Nederlandse samenleving overeind te houden. Een deel van deze hen draagt nu al jarenlang de fysieke, mentale én financiële last van Long COVID op hun schouders. De vakbonden vragen u vandaag om een voorziening te treffen om de groep die het hardst getroffen is enige verlichting te bieden, zodat zij niet *nóg* dieper in de problemen komen en zodat ook de gedupeerden uit de tweede helft van 2020 worden geholpen.
46. De vakbonden verzoeken u dus hun vorderingen toe te wijzen.

*****

---

⁴⁰ De minister heeft in de adviesaanvraag bij de Raad van State een bedrag van € 15.000,- genoemd (zie **Productie 19** bij dagvaarding). De Staat schrijft nu in zijn conclusie van antwoord (al. 4.5.2) dat er nog geen overeenstemming bestaat over het bedrag.